

A KORONAVÍRUS ÉS A MUNKAVÁLLALÓK FÉLELMEI

A Magyar Szakszervezeti Szövetség és a FES megbízásából - a 2018 és 2019 évi kutatások után - 2020 májusában a Policy Agenda telefonos megkérdezést végzett 1000 munkavállaló bevonásával és felmérte, hogy a „munka világa félelmei” kapcsán hogyan is alakul a társadalom tagjainak helyzete, különös tekintettel vizsgálva az életünket alaposan felforgató korona-vírus járvány következtében változó foglalkoztatottságot, jövedelmi helyzetet és egyáltalán az erősödő félelmeinket.

Első szempont nyilván az anyagi biztonság változása, a munka elvesztése miatt megszűnő kereset, és így a romló életszínvonal. Vizsgálatunk során azokra a kérdésekre kerestünk választ, amelyek alapja az anyagi biztonság. Azaz a munkahely elvesztésétől való félelem, a munkabér csökkenése-megszűnése miatti eddig életszínvonal csökkenés, az eddig elért és a jövőben tervezett egzisztencia elvesztésétől való félelem.

2018-2019 során – az érezhető foglalkoztatás bővülés és folyamatos bérszínvonal emelkedés eredményeként – kevesen tartottak attól, hogy féléven belül elveszik munkájukat.

A 2020-ban megjelent koronavírus világszerte komoly válságot okozott. Magyarország sem maradt ki a kedvezőtlen hatásokból. Várható is volt, hogy a veszély-helyzet bekövetkeztével a korábbi félelmek felerősödnek a lakosság körében. A májusban lebonyolított új felvételünk eredményei alapján a megállapítások a következők:

A munka elvesztése

- A járvány a dolgozók 41%-át érintette munkavégzésükben. 6%-ukat elbocsátották azok közül, akik a járvány előtt dolgoztak.

- A szükségszerű kijárási szigorítások miatt szinte általánossá váló un. „home office” munkavégzés a dolgozók 16%-át érintette.
- A vállalatok, szervezetek, intézmények rákényszerültek a rövidített munkaidő, fizetés nélküli szabadság bevezetésére, sőt az elbocsátásokra is. A dolgozók mintegy 8%-át szabadságra küldték, közülük minden negyediket fizetés nélküli szabadságra. A dolgozók 12%-ának rövidítették a munkaidejét., és ez nyilván jelentős bércsökkenéssel jár.
- Ez utóbbi miatt a dolgozók egyötödének (20%-nak) megszűnt, vagy csökkent a jövedelme már a válság első hónapja alatt. (De meg kell jegyezni, hogy ennél többen is lehetnek, ha a pótlékok kapcsán volt változás, vagy a dolgozó nem kapta meg a korábban megígért nem „adózott jövedelmet”.)
- A mostani folyamatokban hangsúlyosan megjelenik a romló helyzet. Míg ugyanis a 2018-ban végzett felvételünkben - a dolgozók félelméről szóló kutatás kapcsán - a munkavállalók 85%-a nem félt attól, hogy elveszíti a következő félévben a munkáját, most már ez az arány 78%-ra csökkent.
- 2018-ban a dolgozók kissé több mint a fele mondta azt, hogy egyáltalán nem fél. A többiek is valamilyen mértékben bizonytalanok voltak. A minimális iskolai végzettséggel rendelkezők 19%-a inkább tartott vagy nagyon tartott ettől az opciótól, míg a diplomásoknak csupán 10%-a. Most ezek az arányok is romlottak. Most 2020. májusában a dolgozóknak már csak 78% nem tart állása elvesztésétől. Emellett mostani felvételünk tanúsága szerint 11% lett azoknak az aránya, akik nagyon félnek a munkájuk elvesztésétől, míg két éve csak 2%-uk jelezte ezt.

A jövedelem csökkenése

- A válság kedvezőtlen hatásai miatt, most már 25% körüli azoknak az aránya, akik hangsúlyozzák, már számolnak is jövedelmük csökkenésével, azaz kifejezetten érzik életszínvonaluk csökkenését. A 2018-as kutatásunkban a dolgozói társadalomnak még csak harmada utalt arra, hogy félhet attól, hogy az elkövetkező

években a munkabére nem lesz elegendő a meglévő életszínvonalának fenntartására.

- A munka elvesztése - főleg akkor, ha nincsenek megtakarításai az adott háztartásnak - az egyik legfontosabb eleme a kiszolgáltatottság növekedésének. A jelen helyzetben egyértelműen kiszolgáltatottá váltak a dolgozók, kénytelenek elfogadni a csökkentett munkaidőt és esetenként jelentősen csökkentett munkabért, kénytelenek kivenni szabadságukat és mind ezek jelentős félelmet gerjesztenek.
- A mostani vizsgálatunk adatai szerint a foglalkoztatottak 57%-a nem tart az életszínvonaluk visszaesésétől, de fontos arány az, hogy ugyanannyian ahányan a munkájuk elvesztésétől tartanak, annyian az életszínvonaluk csökkenésében is (11%-uk) biztosak. 10-ből 4 dolgozó fél attól, hogy egzisztenciálisan lecsúszhat, már nem fog tudni olyan színvonalon élni mint eddig.
- Leginkább az 50 év felettek érzik bizonytalannak egzisztenciális helyzetüket, azaz számítanak arra, hogy életszínvonalukban kedvezőtlen fordulat következik be (sőt 12%-uk nagyon fél ettől). A 30-39 éves korosztály már magabiztosabb, ugyanis 60%-uk egyáltalán nem fél helyzetük romlásától.
- A munkahely elvesztése, a gazdaság átalakulása sokak számára a jövedelmek csökkenését jelenti. Az az elkövetkező évek kérdése, hogy ez a változás társadalmi szinten is romló életkörülményeket jelent.

Anyagi kiszolgáltatottság

- Már a járvány előtt összességében a magyar társadalom közel kétharmada úgy érezte, hogy nincs anyagilag felkészülve arra, ha kisebb váratlan kiadást kellene finanszíroznia. Feltűnő az is, hogy a fővárosban élők szubjektív anyagi biztonságérzete az egyik legalacsonyabb. Ez a korábbi évben egyáltalán nem volt jellemző.
- A megkérdezettek válaszai alapján a háztartások 40%-a tart az életszínvonaluk csökkenésétől. Legjobban az 50 év felettek félnek eddigi anyagi helyzetük jelentős

romlásától, ezt jelezte több mint 18%-uk, sőt 5%-uk kifejezetten fél ennek bekövetkeztétől. Hasonlóan rossz helyzetet jeleznek a 40-50 év közöttiek is.

A háztartások anyagi tartalékai

- 2020-ban a koronavírus járvány okozta munka-jövedelem elvesztése miatti helyzetben a meglévő tartalékaikat a háztartások jelentős része feltehetően nagyon gyorsan felélte. Ebben a helyzetben még a normál körülmények között hosszú időre biztos „tartalék” is gyorsan elfogyott, a családok márciustól júniusig a munkahely és jövedelem elvesztése miatt már nagyrészt felélhették korábban félretett pénzüket.
- Most a dolgozóknak csupán 48%-a mondta azt, hogy van elegendő megtakarítása az esetleges kisebb váratlan kiadásokra. Életkor alapján nincs lényegi különbség (a 18-29 éves korosztály tagjainak nehezebb a helyzete, de a kisebb esetszám miatt óvatosan kell kezelni ezeket az adatokat).
- Kisebb váratlan kiadásra a megkérdezettek szerint 368 ezer forint kell. Ez korosztályi alapon nem különbözik nagyon. Talán a 30-39 évesek esetében kissé nagyobb az összeg, 405 ezer forint.
- Településtípus alapján saját bevallásuk szerint a fővárosban élők kissé több mint fele (54%-uk) rendelkezik elegendő megtakarítással, míg a kisvárosokban élőknek csak 45%-a.
- Településtípusok szerint van jelentős eltérés a megjelölt összegek között. A háztartások kisebb váratlan kiadásaira 2020-ban 444 ezer forint kellene a fővárosban élőknek, míg a nagyvárosokban 330 ezer forint ez az összeg.

A 2020. májusi felvétel a válság nehéz helyzetében tükrözi a foglalkoztatottak, a háztartások romló munkaerőpiaci helyzetét és jelentősen visszaeső jövedelmi viszonyait.